

פ ר ו ט ו ק ו ל מ ס י 42/א

סישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ד', י"א בתמוז תשס"ז-20.5.56 בטעה 9.00.

- הסתמפו: נ. ביר - יו"ר
- ב. אזניה
  - ט. אונא
  - ע. איכילוב
  - ז. ורהפטיג
  - י. ישעיהו
  - י. כמיס
  - ב. לוקר
  - ח. רוזין
  - י. טופסן

- מוזמנים: פ. רוזן - שר המשפטים
א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי
ט. אלון - סגן היועץ המשפטי

סדר-היום: חוק לתיקון פקודת הנזיקים האזרחיים.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר ג. ביר:

חוק לתיקון פקודת הנזיקים האזרחיים.

סעיף 3(סעיף 68א, ג).

ט. אלון:
אני מבקש לחזור לרישא של סעיף-קטן (ג).
הוועדה החליטה להוסיף את המלים "ואם
הנזק מתחדש ומתווסף". המלים האלה עלולות להביא לתסבוכת. מהטעמים
הקודמים ברור עי עילת התביעה היא או עצם המעשה או הנזק. למקרה
שעילת-התביעה היא הנזק, הדוגמא הקלאסית היא זו: קבלן בנה בית
ברשלנות. כעבור כמה שנים, כתוצאה מכך, נופלת קורה. לפי החוק עצם
נפילת הקורה אינה עילה לתביעת נזיקים, אלא אם כתוצאה מכך נגרם
נזק. ואם כעבור כמה זמן קורה נזק נוסף, הרי למרות שהרשלנות היתה
חד-פעמית, כיון שעילת התביעה היא הנזק, יש מקום לתביעה חדשה.
הדבר הזה בא לביטוי בסעיף-קטן (ג) כפי שהיה מנוסח. אין צורך וגם
מסוכן להוסיף את המלים "ואם היה הנזק מתחדש או מתווסף". כאשר
נגרם למישהו נזק, צריך בית-המשפט להעריכו, והערכה זו כוללת את
התוצאות המתווספות של אותו נזק. אם העילה היא אחת, הדיון בכל
התוצאות הכרוכות בה צריך להיגמר בעת הדיון בה, כי לא יתכן שיהיו
על אותה עילה דיונים עד אין סוף.

הייתי מציע לוועדה לקבל את הנוסח שהיה
בהצעת המשלה, בתיקון זה: "מקום שעילת התביעה הוא נזק שנגרם על-ידי
מעשה או סחל - היום שבו אירע אותו נזק".

הוחלט: לקבל את הצעת מ. אלון לניסוח הרישא של סעיף-קטן (ג) כך: "מקום שעילת התביעה הוא נזק שנגרם על-ידי מעשה או סחודל - היום שבו אירע אותו נזק".

ג. אזניה: אני מציע לאחד את הסיפא של סעיף-קטן (ג) עם סעיף 68ב, ולנסח זאת כך: "מקום שעילת התביעה היא נזק שאין דרכו להתגלות עם אירועו או מקום שהנתבע העלים במרמה את הנזיקים האזרחיים - היום שבו נודע לתובע על הנזק או הנזיקים, או היום שבו יכול היה, אילו נקט אמצעים סבירים, לדעת עליהם, הכל לפי המועד המוקדם יותר.

ס. אונג: כתוב כאן "רשאי בית-המשפט". אני מתאר לי שיכול להיות ספק מתי נתגלה הנזק, ולא תמיד זה ברור. צריך להיות איזה גורם הקובע זאת.

י. שנסמן: אני חושב שצריך להוציא את המלה "רשאי", וכן להאריך את המועד. לפי הנוסח הזה יוצא שיש פרוצדורה מיוחדת לקביעת ההתישנות על-ידי בית-המשפט. מספיק אם בית-המשפט יקבע, תוך כדי בירור כללי, אם הנזק נתגלה לתובע בתוך אותו מועד או לאו. בין כה וכה, לשם קביעת הדבר הזה, צריך בית-המשפט לבדוק את כל השאלה. וטובן טאליו שהנתבע, אם הוא חושב שחלה התישנות, יעורר את הבעיה הזאת. לכן אני מציע למחוק את המלים "רשאי בית-המשפט". אם יהיו התנאים הדרושים, יברר בית-המשפט את העניין, ואם לאו, הוא יהיה חייב לדחות את המשפט.

א. ירין: לא הייתי מציע למחוק את הדיסקרציה הניתנת לבית-המשפט בעניין זה זה יקל על העניין.

אני מסכים שאי-ידיעה מטש ואי-ידיעה מתוך הזנחה - יש משהו משותף בשני המקרים האלה. אבל לא כל כך ברור לי אם אפשר לאחד את שני המקרים בכל המובנים. אם הנתבע הסתיר את הדבר, מנחנו אומרים כי אז הוא אינו ראוי להגנה וצריך לתת לצד השני שרוטה על-ידו את כלוא תקופת ההתישנות. לעומת זאת אם הנתבע לא העלים את הדבר ושני הצדדים לא ידעו על הנזק, כי אז לא ברור אם צריך להטיל את כל העומס על צד אחד, ואולי במקרה זה צריך לקצר במקצת את תקופת ההתישנות, אשר סכבידה על הצד הנתבע. הייתי אומר שבמקרה זה היה מספיק לתת תקופת התישנות קצרה יותר, כמו שנתיים.

ההגבלה האחרונה איננה נראית לי. אם הנזק לא היה ידוע קודם לכן, והוא נתגלה באיחור, האפשרות הזאת אינה מוגבלת בזמן.

היו"ר ג. ניר: אם כך, מדוע להזכיר בחלק הראשון של הסעיף שהנזק נתגלה אחרי ארבע שנים? מספיק לקבוע שההתישנות היא ארבע שנים, אבל לא יותר מ-6 שנים מיום שאירע המקרה.

א. ירין: לא הייתי קובע תקופה אבסולוטית של שש שנים א כל מספר אחר של שנים. הייתי מסתפק בכך שאומרים: סתחלת הנזק - ארבע שנים, אבל אם הנזק נתגלה באיחור נבינתיים עבר תקופה של ארבע שנים, ההתישנות היא שנתיים. כי הצעתו של היו"ר מביאה לכך שבמקרה שנזק נתגלה כעבור שבע שנים, הדרך בפני התובע סגורה לאמרי.

ט. אלון:

אני תוסך בדברי טר ידין, אבל אני חושב שצריך לשנות במקצת את הסיפא, אסור לנו לשכוח שבענין זה של התישנות יש צד נוסף: חברות הביטוח. והרעיון היסודי של התישנות הוא שצריך פעם שהענין יגיע לסופו. באנגליה, למרות שהם מתקנים את החוק בענין התישנות מדי שנה בשנה - ואנחנו הצענו כאן כמה תיקונים בעקבות התיקונים שלהם - ההנחה היא שאם הנזק נתגלה אחרי עבור תקופת התישנות, הרי הנפגע איבד את זכותו. תקופת התישנות אצלם היא שש שנים, ולאחריה אין הם נותנים לתובע כל זכות לתביעה. וסוף סוף מקרים כאלה הם נדירים מאוד. אינני חושב שאנחנו צריכים לפרוץ את כל הגדרים ולהשאיר את אפשרות התביעה פתוחה לעולמי עד.

הייתי מסכים שהתישנות תהיה במקום ארבע שנים - שלוש שנים, ואם הנזק נתגלה לאחר תקופה זו - שנתיים. במקרה זה תהיה אפשרות להגיש את התביעה עד חמש שנים מיום שאירע הנזק. במקרה יוצא דופן כזה, מספיקה שנה כדי להגיש את התביעה, גם אם הדבר נתגלה אחרי ארבע שנים. אין לי התנגדות שהגבלה תהיה במקום שש שנים - שמונה שנים, אבל מוכרח להיות סוף לדבר.

ג. אזניה:

אני מערער על ההנחה שבגילוי הנזק יכול להיות מוגבל לתקופה כה קצרה. לעומת זאת אני מסכים כי מיום שנתגלה הנזק, תקופת התישנות יכולה להיות מוגבלת בזמן.

ט. אלון:

התוצאה תהיה שבכל אותם מקומות אשר בהם יש חשש מבוסס כי הנזק עלול להתגלות בתקופה יותר מאוחרת, יתהוו קסיים רציניים עם חברות הביטוח. החברות יטענו כי אינן יכולות לבטח דבר אשר התביעות עליו עלולות לבוא לאחר עשרים שנה.

י. שופמן:

חברות הביטוח עושות חשבון, ולפיו הן קובעות את הפרמיות. החשבון מבוסס על הסיכויים למקרים של נזק. ובמקרה של הזנחה מצד הניזוק, זהו רווח לחברות הביטוח. והשאלה היא עד כמה חייב המחוקק להתחשב ברצון של הטבח להרוויח גם מהזנחתו של הניזוק. אינני חושב גם שתאריפי הביטוח נקבעים לפי תאריפי התביעות של הניזוקים. הם נקבעים לפי הסיכויים למקרים של נזק.

סתוך כך אינני רואה סיבה להתנגד להארכת התאריך הסופי לסמונה או עשר שנים.

ז. ורהפטיג:

אני מציע שבסעיף-קטן (ג) יהיה כתוב: "אך אם לא נראה הנזק מיד, תקופת התישנות תחל מיום שבו נראה הנזק". כפי שאמר בית-המשפט העליון במשפט מסוים לפני זמן מה, ההסתמכות על התישנות היא דבר בלתי מוסרי. בכל זאת, הוועדה בחרה ללכת בדרך זו. אבל אם עילת התביעה נתגלתה במאוחר, מה אשם הנפגע? כאשר לטענה בדבר חברות הביטוח, אם נגרם נזק והתביעה באה במאוחר, הן סרוויחות מכך את הדיכית.

ט. אונג:

חושבני שאי ההגבלה בזמן של האפשרות להגיש תביעה, עלולה להביא לתסבוכת יותר חמורה מאשר הנזק המוסרי הנגרם על-ידי קביעת התקופה.

נראה לי גם שתקופת התישנות נקבעה כדי להכניס גודם של יציבות כלכלית, ודבר זה חל גם על חברות הביטוח. לא הייתי מתנגד להאריך את התקופה, אבל צריך להיות תאריך סופי.

היו"ר ג. גיר:

לי נראה שהצעתו של חבר הכנסת ורדי טיג יותר פשוטה: שההתיישנות מתחילה מאותו רגע שבו נתגלה הנזק. אלא שזה מעורר שתי שאלות: שזה יכול להטשן שנים רבות, וכן שאלת חברות הכיסוח. לחברות הכיסוח איבני דואג. לדעתי, הנזק העלול להיגרם לנפגע במקרה שנגביל את הזמן, חשוב יותר. הייתי מציע, בעקבות הצעת ורהפטיג, שההתיישנות מתחיל מיום שנתגלה הנזק, אבל הכל יחד לא יטשן יותר מעשר שנים.

מ. אלון:

אפשר לקבל את ההצעה לקבוע הגבלה של עשר שנים. אולם אם הנזק נתגלה לאחר שחלפו ארבע שנים, איזה נזק יכול להיגרם לנפגע אם אז תוגבל תקופת ההתיישנות לשנתיים מיום שנתגלה הנזק? אנחנו קובעים ארבע שנים מיום שאירע הנזק, מפני שכאן נכנסים חישוניים של תביעה פלילית אשר בדרך כלל ישנה במקרה כזה, וכו'.

מ. אונג:

השאלה היא מה פירוש שהנזק נתגלה. האם הנפגע יודע את כל היקפו של הנזק?

מ. אלון:

את זאת על בית-המספט לקבוע.

ב. אזניה:

אני עומד על הצעתי שההתיישנות מתחיל מן הרגע שהתגלה הנזק, או שהתובע, אילו נקט אמצעים סבירים, היה מגלה את הנזק, הכל לפי התאריך המוקדם יותר.

הוחלט: 1. לקבל את ההצעה למחוק את הטלה "רשאי" לפני הטלים "בית-מספט".

2. לקבל את ההצעה האומרת שההתיישנות מתחיל מהיום שבו נתגלה הנזק.

3. לרחות את הצעת ב. אזניה האומרת להוסיף: או מהיום שבו התובע, אילו נקט אמצעים סבירים, היה מגלה את הנזק, הכל לפי התאריך המוקדם יותר.

הסתייגות לב. אזניה.

4. לקבל את ההצעה האומרת כי במקרה שהנזק נתגלה לאחר ארבע שנים, ההתיישנות תהיה גם אז 4 שנים.

הסתייגות לי. שופמן: במקרה הנ"ל, ההתיישנות תהיה שנתיים.

5. לקבל את ההצעה לקבוע הגבלה כללית סופית של עשר שנים.

הסתייגות לז. ורהפטיג: לא להגביל את האפשרות להגיש תביעה, כל עוד לא נתגלה הנזק.

א. ידין:

הייתי מציע לא להכניס זאת מור סיפא של סעיף-קטן (ג), אלא כסעיף-קטן (ד). אחרת הטלים "ובלבד שלא תוגש תביעה לאחר עשר שנים" עלולות להתיחס גם לדברים אחרים.

רמ.

הוחלט: לקבל את הצעת א' ידין להעביר את הסיפא של סעיף-קטן (ג) כסעיף קטן מיוחד, (ד).

סעיף 3 (סעיף 68).

ז. ורהפטיג: אני מציע למחוק את הסיפא החל מן הסלים "או מן היום שיכול היה - - -". ההתייחסות באה לטובת הנתבע. אם הנתבע הוא הגורם לאי-הגשת התביעה, אינני יודע מדוע אני צריך לתת את העזרה הזאת.

א. ידין: נתנו לתובע תרופה במקרה שהנזק נתגלה באיחור. מדוע לא נתן לו אותה תרופה במקרה שמה שבא באיחור הוא לא הנזק אלא המעשה עצמו?

ס. אלון: בסעיף 68א. (ג) בסיפא יש משהו אובייקטיבי: אם הנזק נתגלה או לא נתגלה. בסעיף זה אנחנו מגיעים לגורמים סובייקטיביים. הנתבע העלים את הנזק במרמה. התובע בא אחרי תקופת ההתייחסות וטוען כי לא ידע על הנזק. יתכן שהוא ידע על כך. אנחנו מטילים על הנתבע את החובה להוכיח כי התובע ידע על הנזק.

היו"ר ז. ג. גיר: האם לא צריך להכניס גם כאן את ההגבלה של עשר שנים?

י. טופסטן: לדעתי, אי-אפשר להגביל זאת בזמן, מפני שהסיבה היא מרמה. מרמה, אם היא נתגלה גם כעבור 15 שנה, חייבים לסלם. על זה אין התייחסות.

אני מציע למחוק את הסיפא, אחרי הסלים "שבו נודע לתובע על הנזיקים האלה". ההגנה של הנתבע היא שהוא צריך להוכיח שלא היתה מרמה. לא צריך להוסיף שהוא יוכל להגן על עצמו על-ידי כך שאסגם היתה מרמה, אבל הוא יוכיח שהתובע יכול היה לגלות זאת.

הוחלט: לקבל את ההצעה למחוק את החלק הסני של הסעיף, ולסיים את הסעיף במלים "שהיום שבו נודע לתובע על נזיקים אלה".

סעיף 3 (סעיף 68).

ז. ורהפטיג: אני מציע למחוק את החלק הסני של הסעיף, ולנסח את החלק הראשון כך: "היה התובע ביום שבו נולדה עילת התביעה, קטין או חולה נפש, ולא היה נתון לפיקוחו של אפוטרופוס, תתחיל התקופה להגשת התביעה מהיום שבו נגר או הכריא - - -"

האם אין צורך לכתוב כי הנתביע רשאי לדרוש סינוי אפוטרופוס לקטין?

ח. רובלין: אני מציע שבמקרה שיש אפוטרופוס, ההתייחסות תתחיל מהיום שבו נודע לאפוטרופוס על הנזק.

ס. אלון:

לפי החוק כפי שהוא היום, העובדה שיש למישהו אפוסטרופוס אינה מסנה ולא כלום. קטין וחולה נפש, תביעתם נדחית עד שהם מתבגרים או מבדיאים. בנקודה זו בא סעיף זה להחמיר ולא להקל. באנגליה המצב הוא כזה שהעובדה שיש אפוסטרופוס אינה מסנה את התקופה, אלא צריך לחכות עד שהקטין מתבגר, חוץ במקרה אחד: במקרה של נזקי גוף. וכך מוצע הדבר גם אצלנו. מסיבה זו גם אי-אפשר לקבל את הצעתו של חבר הכנסת ורהפטיג, למחק את החלק השני של הסעיף ולהכניס את הענין של האפוסטרופוס לרישא של הסעיף. העובדה שיש אפוסטרופוס תגרום לקיצור התקופה רק במקרה של נזקי גוף, ולכן יש צורך להכניס את שני הדברים בנפרד, אלא אם הוועדה תחליט לשנות זאת. בדרך כלל ההנחה היא שבנזיקים רגילים האפוסטרופוס אינו שם לב לדבר. ולכן החוק אומר כי בענין זה מטאירים את ההתייחסות עד שהקטין גדל. אבל במקרים של נזקי גוף, ההנחה היא שאפוסטרופוס ראוי לסמו יתערב מיד ויגיש תביעה.

אני מוכן לקבל את הצעת חבר הכנסת רובין לקבוע כי במקרה שיש אפוסטרופוס, ההתייחסות תתחיל מיום שנודע לו על הנזק.

ז. ורהפטיג:

אני מציע למחוק את החלק השני של הסעיף, החל מן המלה "ובלבד".

שר המשפטים פ. רוזן:

אז צריך למחוק את כל הסעיף. מפני שהיתר נמצא בחוק הקיים.

י. שופמן:

אני מציע כי במקרה שהאפוסטרופוס הגיע להסכם עם המזיק, ההסכם הזה יהיה טעון אישור בית-המשפט.

ז. ורהפטיג:

אם לחסוד באפוסטרופוס, הוא יכול לעשות יותר טזה, הוא יכול לגרום להפסיד במספט, לא

להביא את העדים וכו'.

ב. אזניה:

ד"ר ורהפטיג אינו גורס התייחסות, ובכל מקום הוא מבסה לבטלה. אולם מאחר שאינני מסכים לכך, אינני רואה מדוע לא נקטין את תקופת ההתייחסות כאשר יש אפוסטרופוס, כאשר לנזקי גוף. הסענה שהאפוסטרופוס חסוד על אי-מהימנות אינה נוגעת לכאן. לאחר שנתמנה, הוא בחזקת מהימן.

אני מציע לקבל את הסעיף כפי שהוא, בתוספת שהוצעה על-ידי חבר הכנסת רובין.

ס. אלון:

יש ניטוק נוקי לאבחנה בין נזקי גוף ונזקים אחרים. בדרך כלל ההוכחות באשר לנזקי גוף הן הטובכות ביותר. ואם מאריכים את התקופה, הנתבע לא יוכל לסמור על ההוכחות שלו.

הוחלט: 1. לקבל את הצעת ח. רובין האומרת כי במקרה שיש לקטין או חולה הנפש אפוסטרופוס, תתחיל ההתייחסות מיום שנודע לו על הנזק.

2. לדחות את הצעת ז. ורהפטיג האומרת למחוק את הסיפא של הסעיף החל מהמלה "ובלבד".

הסתייגות לז. ורהפטיג.

היו"ר נ. ניר:
עלי להודיע לחברי הוועדה כי בישיבת
הכנסת הוחלט על חילופי גברא בוועדה:
בסקום חבר הכנסת סנה תבוא חברת הכנסת וילנסקה.

אני מציע לוועדה לסלוח בשם הוועדה
תבחומים לשופט אייזנברג, סנהל בתי-המשפט, על מותו של אחיו
עובד אייזנברג.

הישיבה נבעלה בשעה 10.45.